

3

Riitojen hallinta ja riidanratkaisutavan valinta

Tavoitteet riidanratkaisussa

Yleensä kun puhutaan riidanratkaisusta, tarkoitetaan lähinnä osapuolten väliseen riitaan liittyvien juridisten kysymysten ratkaisemista. Riidanratkaisulla pyritään osapuolten konfliktin takana olevan alkuperäisen ristiriidan ratkaisemiseen kokonaisvaltaisesti ja lopullisesti.

Kaikille riidoille ei kuitenkaan ole löydettävissä juridista ratkaisua. Huono tai ärsyttävä käytös ei välttämättä tuomioilla muutu tai naapurin ei tarvitse poistaa omalla tontillaan olevaa puuta, vaikka se sinua häiritsisi. Näistä voidaan kuitenkin vapaaehtoisesti keskustella ja sopia.

Riidan käsittelyyn ja ratkaisuun kuuluvat usein ainakin seuraavat osa-alueet:

Aina eri mieltä!

Kaikessa riidanratkaisussa on hyvä tavoitella menettelyä, jossa toteutuvat käsittelyn nopeus, riidan kustannusten kohtuullisuus ja lopputuloksen oikeusvarmuus. Yleisesti ottaen riidan paras ratkaisu on se, että kaikki osapuolet voivat kokea voittavansa.

Riitakysymyksen arviointi

Ennen kuin riitaa aletaan varsinaisesti ratkoa, on rauhassa arvioitava riita. Tavoitteena on saada kokonaiskuva riitatilanteesta, mikä edellyttää käytännössä riidan pilkkomista sellaisiin osiin, jotka voivat olla erikseen ratkaistavissa. Riidan purkamisen pienempiin osiin helpottaa ja nopeuttaa riidan ratkaisemista. Arvioinnin tulos voi olla myös se, että riitaa ei kannata jatkaa.

Riidan analysointi on tarpeen useissa riidan eri vaiheissa ja olisi hyvä, että kaikki riidan osapuolet arviointia tekisivät. Ainakin seuraavat asiat kannattaa käydä mielessään läpi sekä omalta kannaltaan että toisen osapuolen kannalta. Välillä on terveellistä asettua toisen osapuolen asemaan, ja riita-asiassa se on erityisen terveellistä.

- **Tunnista riita ja pura se osiin**
 - Mistä riidellään (rahasta, vastuusta, vahingosta, periaatteesta, faktoista, loukkauksista vai käytöksestä)?
 - Milloin riita syntyi?
- **Erottele toisistaan riidattomat ja riitaiset asiat**
- **Selvitä riidan syyt ja taustat**
 - Voiko riita johtua väärinkäsityksestä?
 - Kuka riidan aloitti?
- **Tunnista osapuolten intressit riidassa**
 - Mikä on tärkein syy saada riita ratkaistua?
 - Aiheutuuko riidasta jommallekummalle tai molemmille maineriski?

- **Totea riidan perusluonne**
 - Onko riidassa kysymys periaatteista tai tunteista, vai onko kysymys faktoista?
- **Totea osapuolten välisen luottamuksen taso**
 - Miten riitaa koskevat yhteydenotot on hoidettu?
 - Onko mahdollista, että riidan osapuolet tapaisivat kasvokkain?
- **Selvitä riidan ratkaisun esteet**
 - Mitä riidan ratkaisemiseksi on jo tehty?
- **Analysoi osapuolten neuvottelutyylit**
 - Miten ja millä keinoin asia voi edetä?
- **Vertaile ja analysoi eri ratkaisuvaihtoehdot**
 - Mitä riidan ratkaisemiseksi voi tehdä?
 - Mitkä ovat riidan ratkaisun vaihtoehdot?
 - Mitä riitaa on tähän mennessä maksanut?
 - Mitä riitaa voi maksaa?
 - Kuinka paljon riidan ratkaisemiseen voidaan uhrata resursseja?
 - Kuinka kauan riidan ratkaisua voidaan odottaa eli uhrata aikaa?
 - Voiko riidan jakaa erikseen ratkaistaviin osiin?
 - Onko riitaa mahdollista sopia?

Itsearvioinnin tulos voi olla jokin seuraavista:

- riidasta kannattaa luopua ja antaa periksi
 - esimerkiksi rahallinen intressi on pieni ja riskit suuret
- riitaa kannattaa jakaa erikseen ratkaistaviin osiin
- riitaa on käsiteltävä kokonaisuutena
- riidasta kannattaa neuvotella suoraan osapuolten kanssa sovinnon aikaansaamiseksi
- riidassa kannattaa käyttää ulkopuolista sovittelijaa
- riidassa kannattaa käyttää suoraan oikeudellisia sovittelukeinoja

- osa riidasta on sovittavissa, mutta osassa ei voida antaa periksi
- riita on mutkikas tai osapuol(t)en vaatimukset mahdottomia – asia kannattaa saattaa viedä suoraan oikeuteen esimerkiksi jutun vanhenemisen riskin vuoksi.

Riidanratkaisutavan valinta

Kun riitakysymys on huolellisesti arvioitu, on valittava riidanratkaisutapa.

Ennen kuin riidanratkaisussa turvaututaan ulkopuoliseen apuun, on järkevää keskustella suoraan osapuolten kesken kasvokkain. Usein riitakysymyksiä hoidetaan sähköpostitse, kirjeitse tai muilla tavoin ilman kasvokkain kohtaamista, jolloin viesteistä muodostuu helposti tarpeettoman kärjekkäitä ja loukkaavia. Kun loukkaavaksi koetut viestit johtavat uusiin loukkaaviksi koettuihin viesteihin, riidanratkaisu jumiutuu.

Suora keskustelu osapuolten kesken on monesti paras tapa johdattaa keskustelu olennaisiin asioihin, jolloin riita voidaan ratkaista nopeasti. Vaikka itse riitaa ei saataisikaan ratkaistua keskusteluin, saattaa esiin nousta seikkoja, jotka vaikuttavat riidanratkaisutavan valintaan.

Ratkaisutapa voidaan valita vapaasti, ellei toisin ole sovittu tai ellei riita ole jo käsiteltävänä esimerkiksi tuomioistuimessa. Seuraavassa taulukossa on kuvattu, miten hyvin erilaiset tavoitteet eri menettelyissä toteutuvat:

TAVOITE	NEUVOTTELU JA VAPAA SOVITTELU	SOVITTELU TUOMIO- ISTUIMESSA TAI SEN ULKO- PUOLELLA	OIKEUDEN- KÄYNTI	VÄLIMIES- MENETTELY
Vähäiset kustannukset	Erittäin hyvin	Erittäin hyvin	Huonosti	Huonosti
Nopeus	Erittäin hyvin	Erittäin hyvin	Erittäin huonosti	Kohtalaisesti
Yksityisyys	Hyvin	Hyvin	Huonosti	Hyvin
Totuuden selvittäminen	Huonosti	Huonosti	Erittäin hyvin	Hyvin
Neutraali mielipide riidassa	Huonosti	Huonosti	Erittäin hyvin	Hyvin
Hyvien suhteiden ylläpitäminen	Erittäin hyvin	Erittäin hyvin	Huonosti	Kohtalaisesti
Ennako- tapauksen saaminen	Erittäin huonosti	Erittäin huonosti	Hyvin	Huonosti
Maksimoi rahakor- vauksen	Huonosti	Huonosti	Erittäin hyvin	Erittäin hyvin
Rankaisu- vaikutus	Huonosti	Huonosti	Kohtalaisesti	Hyvin
Tunteiden ja ei-juridististen näkemysten ilmaiseminen	Erittäin hyvin	Erittäin hyvin	Huonosti	Kohtalaisesti
Riidan/ konfliktin kontrolli	Erittäin hyvin	Erittäin hyvin	Huonosti	Kohtalaisesti